

Topor István

Zboró-Debrece falva születésének története a levéltári források és a korabeli sajtó tükrében

Az I. világháborúban, az 1914. december elején kibontakozó orosz támadás Magyarország öt északkeleti vármegyéjét érintette. Az oroszok elfoglalták a cseh csapatok védelme alatt álló Bártfát, és az ettől keletre eső Sztrópkóig nyomultak előre.¹

Az orosz betörés okozta pusztítás leírhatatlan volt. A felperzselt falvak látványáról, és az otthonaikat elveszített emberek nyomorúságáról személyesen is meggyőződő Pásztor Árpád író, újságíró, a *Budapesti Szemle* és *Az Est* munkatársa 1915. július 7-én az elpusztult Mezőlaborc láttán a következő gondolatot vetette papírra: „Ha már átestünk ezen a katasztrófán, ha Felső-Magyarország egy része elpusztult, ne lehetne-e mindezt hasznunkra fordítani? Egészségesen, szabályozva, csatornázva felépíteni a kis községeket, falvakat, mintahelységeket létesíteni. Milyen hálás, szép feladat! Hogy senki innen ne vándoroljon ki, hogy hálás szemek pillantása áldja meg a Kárpátok vérrel öntözött, szent földjét”.²

A támadásban a legsúlyosabb veszteségeket Zboró és környéke szenvedte el. A tűzérési támadások következtében több gránáttalálat érte a Rákócziak zborói várát és a vele egybeépült templomot. A lakóházak közül számtalan megsérült vagy teljesen lakhatatlanná vált. Leégett a helyi zsidó közösség zsinagógája és iskolája is.³

Pásztor Árpád gondolatát karolta fel Debrecen szabad királyi város polgármestere, Márk Endre és törvényhatósági bizottsága. 1915. július 10-én a városi tanács teljes ülésén Csűrös Ferenc terjesztett elő javaslatot a háború által sújtott

¹ Julier Ferenc: *1914 – 1918: A világháború magyar szemmel*
http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww1/julier/2_6.html#3resz. Letöltés ideje: 2015. 07. 20.

² Uo. 2.

³ Köszönöm Székelyné Kőrösi Ilonának, a Kecskeméti Múzeum főmuzeológusának, hogy a Tamás Judit szerkesztette „Műemlékvédelem törvényi keretek között” című kötetnek Zboróra vonatkozó részére felhívta figyelmemet és szkennelt formában elküldte nekem.

északi vármegyék segélyezése tárgyában.⁴ Ezt követően rendkívüli közgyűlésen 263/12409/1915. bizottsági közgyűlési számmal hoztak határozatot, hogy a Felvidéken az orosz támadás következtében elpusztult községek valamelyikét Debrecenfalva néven felépítik. A döntést az 1915. évi közgyűlési jegyzőkönyv a következőképpen rögzítette:

„Tanácsi előterjesztés a háborútól sujtott északi vármegyék lakosságának segélyezése tárgyában. (...)

Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottságának közgyűlése átérte azt, hogy a háboru csapásaitól sujtott vármegyék lakosságának megsegítése az épen maradt vármegyék és városok közönségének tartozó kötelessége, 2000 azaz kettőezer koronát tevő összeget szavaz meg erre a célra s azt a városi tanács utján Sáros vármegye főispánjához juttatja azon kívánsága kíséretében, hogy a megszavazott összeget a Vöröskereszt egylet debreczeni szervezete által megindított mozgalom utján megépítendő és Debreczenfalva névvel elnevezendő község községházának felépítésére fordítsa. Fedezetül a városi szegényalap pénztár 1915 évi költségelőirányzatánál mutatkozó bevételi többletet jelöli meg.

Egyszersmind körirattal fordul a magyarországi társtörvényhatóságokhoz, melyben hasonló segítség nyújtására hívja fel őket.

A határozatot hitelesítés után nyolcz napon belől 15 napi közszemlére kitétetni, annak lejárta után jóváhagyás végett a m. kir. belügyminiszter urhoz feljlesztetni rendeli.

Miről Sáros vármegye főispánját levélben, a városi tanácsot az iratok kapcsán jkv uton értesíti.”⁵

A döntésről július 10-én levélben értesítették Szinnyei Merse Istvánt, Sáros vármegye főispánját.⁶

Mint a jegyzőkönyvből is kiderül, a társadalmi gyűjtés megindításával a debreceni Vöröskereszt egyletet bízták meg. Az összes magyarországi törvényhatósági bizottsághoz eljuttatott körlevélben így fogalmaztak: „...bízunk, hogy nem lesz Szent István koronájának szép birodalmában egy ellenségtől nem érintett törvényhatóság sem, mely meg ne hozná áldozatát az elpusztult községek újjáépítésére.”⁷

A fenti jegyzőkönyvi anyagon túl a belügyminiszter részére megfogalmazott levél is kétségtelenül igazolja, hogy az országosra szélesedő akció kezdeményezője Debrecen volt.

⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára (a továbbiakban MNL HBML) Debrecen város tanácsának jegyzőkönyvei. Tanácsi jegyzőkönyv II. füzet 79. ülés 1915. IV. B. 1405/a.

⁵ MNL HBML Közgyűlési jegyzőkönyvek 1915. IV. B. 1403/a 36. k. 438-440.

⁶ Uo. 36. k. 440-441.

⁷ Tatay Zoltán: Debreczenfalva. *Debreczeni Képes Kalendárium*. XV-dik évfolyam, 1916. 44.

„M. kir. Belügyminiszter Úr!

Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága f. év július 10-én tartott közgyűlésén hozott 263/915 bkgy sz. határozatát, melyben a felvidék egy ellenség által elpusztított községházának felépítéséhez 2000 koronával járul és mozgalmat indít az elpusztult községek országos újjáépítése tárgyában azzal a kéréssel terjesztjük fel, hogy azt előzetesen tudomásul venni méltóztassék (...).”⁸

A törvényhatóságokhoz eljuttatott felhívást követően július 13-án Szinnyei Merse István, Sáros megye főispánja, telefonon kereste Márk Endrét. A két fél közötti beszélgetésben a főispán azt javasolta, hogy a városvezetés és a városi Vöröskereszt tagjaiból álljon fel egy küldöttség, amely a helyszínen tájékozódva választaná ki a megsegítésre szoruló községet.⁹

Július 14-én összeült a városi tanács és a Vöröskereszt végrehajtó nagybizottsága. Délelőtt 10 órakor a városházán, a Vöröskereszt ülésén megválasztották a küldöttség tagjait Domahidy Elemér főispán, Petzkó Ernő és Than Gyula, a *Debreczeni Ujság* tulajdonosa és főszerkesztője, valamint Tatay Zoltán személyében. A városi tanács 12 órakor kezdődő ülésén a város képviselőinek Márk Endre polgármestert, Csűrös Ferenc kultúratanácsnokot és Szabó Elek polgármesteri titkárt választották meg.¹⁰

A küldöttség július 15-én elutazott, hogy személyesen győződjön meg a mérhetetlen pusztításról, és kiválassza azt a lerombolt községet, amelyet Debreczenfalva néven újjáépít. A *Debreczeni Ujság* július 18-i száma már arról tájékoztatta az olvasókat, hogy miután a küldöttség bejárta Sáros megye lerombolt falvainak egy részét, úgy döntött: a Rákócziak ősi birtokát, Zborót építi föl. A döntés a zborói Rákóczi-kastélyban született meg. Miután a deputáció visszatért Bártfára, Sáros megye és Eperjes vezetőivel együtt értekezletet tartott. Márk Endre polgármester köszöntötte a jelenlévőket és elérkezettnek látta az időt döntésük közlésére. Than Gyula ismertette a küldöttség tapasztalatait. A romba dőlt helységeket sorra látogatva, a körülményeket figyelembe véve és a helyi hatóságokkal egyeztetve esett választásuk Zboróra. A Rákóczi-vár tövében elpusztult Váralját, vagy ahogyan a helyiek nevezték: Podzhradot kívánják Debreczenfalva néven újjáépíteni. Nem véletlenül esett a választás Zboróra, hiszen Debreczen életében is meghatározó szerepet játszott a Zborót birtokló Rákóczi család. Rákóczi György 1636-ban adományozta a városnak azt az 5600 kilogrammos nagyharangot, amely az 1802-es nagy tűzvészig a templom ékessége volt. De itt kötött házasságot I. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona is.

Szinnyei Merse István főispán hálás szívvel mondott köszönetet Debreczennek.

A küldöttség még aznap éjjel visszautazott Budapestre.

⁸ MNL HBML Közgyűlési jegyzőkönyvek 1915 Debrecen. IV. B. 1403/a 36. k, 441.

⁹ *Debreczeni Ujság*. 1915. július 14.

¹⁰ Uo.

Debrecenbe visszatérve július 18-án Márk Endre rendkívüli tanácsülésen részletesen beszámolt az út minden eseményéről, a helyszínbejárásról, a döntésről és annak indokáról, a visszaút során tett fővárosi kitérőről és az ott folytatott tárgyalásokról. Kitért Samssa Adolf belügyminiszteri tanácsosnak tett jelentéséről és Pekár Gyula országgyűlési képviselővel folytatott tárgyalásaikról.¹¹

A városi tanács a jelentést tudomásul vette, egyben helyesléssel és elismeréssel vette tudomásul, hogy a város tisztikara hajlandónak nyilatkozott egy debrecenfalvi ház felépítésére fizetésének 6 hónapon át való 0.3 %-os levonásával.¹²

A *Debreczeni Ujság* már július 11-i számától kezdődően az Újdonságok rovatban külön helyet biztosított „Adományok Debrecenfalva javára” cím alatt az adakozók nevének és a felajánlott összegnek a nyilvánosságra hozatalára. Ezeket olvasgatva megállapíthatjuk, hogy a város polgárai a nemes cél megvalósítása érdekében kivették részüket az adakozásból. Ki-ki tehetségének és anyagi helyzetének megfelelően, de részt kívánt a sikerből. Debrecen polgármestere 500 koronát ajánlott fel. A fronton harcoló katonák is csatlakoztak az akcióhoz. A város háziere, a császári és királyi 39. gyalogezred 4. és 8. századának tisztikara és legénysége 200 koronát gyűjtött össze. A magyar királyi 3/II. hadtápszázalaj 700 koronás harctéri gyűjtését Ladányi Vince hadnagy juttatta el a polgármesteri hivatalba.¹³ A magyar királyi 3. honvéd gyalogezred 1445 koronát gyűjtött Debrecenfalva felépítésére.¹⁴

Egyesületek, társaságok is csatlakoztak a kezdeményezéshez. A Mezey Béla vezette színtársulat heti bruttó bérének 2 százalékát, azaz 77 korona 88 fillért ajánlott fel. A Schmid cirkusz szeptember 15-i előadásának jövedelméből 30 koronát adományozott.

Jótekonysági előadások, kiállítások, hangversenyek bevételeit ajánlották fel a nemes célra. Július 15-én a debreceni ifjúság tartott műkedvelő előadást, amelynek teljes hasznát a felépítendő község javára ajánlották fel. Július 28-án a Magyar Királyi Operaház művészei adtak nagyszerű műsort Debrecenfalva javára.

Október 22-én Műkiállítás nyílt képekből, szobrokból, iparművészeti tárgyakból, kézimunkákból, fényképekből. A tehetős debreceni polgárok felajánlásai mellett a leányiskolák tanulói is kivették részüket a sikerből, a Svetits Intézet, a Dóczy Intézet és a nőipariskola növendékei hímzéseikkel, szőnyegeikkel segí-

¹¹ MNL HBML Debrecen város tanácsának jegyzőkönyvei. Tanácsai jegyzőkönyv II. füzet 83. ülés 1915. IV. B. 1405/a.

¹² Uo.

¹³ *Debreczeni Ujság* 1915. szeptember 29-i száma

¹⁴ Streffleur Katonai lapja. Bécs, 1915. szeptember 18. 17. <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=st1&datum=19150918&seite=17&zoom=33&query=%22Debrecenfalva%22&provider=P02&ref=anno-search>. Letöltés ideje: 2015. 07. 14.

tették a nemes cél megvalósulását. Az első napon a látogatók száma elérte a háromszázat.

November 7-én az Aranybika dísztermének ünnepi megnyitóján hangversenyre került sor, amelynek teljes bevételét a felépítendő Debreczenfalva javára ajánlották fel a szervezők. Az ünnepségen megjelent és beszédet mondott Márk Endre polgármester. Bejelentette, hogy „Debreczenfalva immár épül is a történelmi Zboró romjain”.¹⁵ A polgármester megnyitóját követően Halassy Mariska, a színház ünnepelt színésznője szavalta el Oláh Gábor Debreczenhez című versét. A vers elhangzását követően a közönség hosszan tartó ovációval köszöntötte a művésznőt és a jelenlévő költőt.

Az adományokkal kapcsolatban felmerült egy javaslat is. Az, aki 300, vagy 500 koronát adományoz, amelyből már egy-egy ház felépíthető, annak a háznak a falára a debreceni Vöröskereszt márványból készült táblát helyez el az alábbi felirattal: „Ezen ház N. N. debreczeni lakos áldozatkészségéből épült”.¹⁶

Debrecen felhívásához több város is csatlakozott. Júliusban a nagyváradi városi tanács rendkívüli ülésén Juricskay Barna tanácsos volt a hazafias ügy előadója, aki a Debrecen mozgalmához való készséges és hazafias csatlakozást javasolta. A *Szegedi Napló* tudósítása szerint Szeged is felépített egy elpusztult felvidéki falut.¹⁷ Kecskemét a szintén Sáros megyében található Felsőkomárnok megsegítésében vállalt oroszlánrészt. Más városok jelentős összegű adományról hoztak határozatot, így Szabadka 50 ezer, Temesvár 25 ezer, Pozsony és Szatmárnémeti 2000 koronát szavazott meg.

A megyék is bekapcsolódtak az akcióba. Jász-Nagykun-Szolnok megye 30 ezer, Moson 8000, Nógrád 5000, Heves és Maros-Torda 2000-2000 koronát ajánlott fel, Gömör és Kis-Hont megye egy-egy falu fölépítését vállalta. Szepes vármegye 1 százalékos pótdót szavazott meg. Hunyad vármegye fenyőházakat ajánlott fel a hajléktalanná vált felvidéki lakosoknak.¹⁸

A *Debreczeni Szemle* 1915. július 31-i, 29. számában már arról számolt be, hogy 25.000 korona gyűlt össze a nemes célra.¹⁹ A folyóirat 30. számában pedig egy meghatározó jelenetről olvashatunk: a városi hajdúk 83 koronát gyűjtöttek össze saját jövedelmükből, noha hadi pótlékukat még nem kapták meg, és maguknak is nagy szükségük lett volna a felajánlott pénzre.²⁰

¹⁵ *Debreczeni Ujság* 1915. november 7.

¹⁶ Uo. 1915. július 14.

¹⁷ Uo. 1915. július 22.

¹⁸ *Debreczeni Szemle* 1915. szeptember 24.

¹⁹ Uo. 1915. 29. szám 3.

<http://fulltext.lib.unideb.hu/journals/bin/tibi.cgi?fi=dsz&ev=1915&sz=29>.

Letöltés ideje: 2015. 07. 2.

²⁰ Uo. 1915. 30. szám 3.

<http://fulltext.lib.unideb.hu/journals/bin/tibi.cgi?fi=dsz&ev=1915&sz=30>.

A debreceniek mozgalmával párhuzamosan a kormány is akciót hirdetett az újjáépítésre. Összeírták a lerombolt, megsérült házakat, a telkeket felmérték, összerakatták a megmaradt építési anyagokat, és családonként 50 korona gyorssegélyt utaltak ki a legszükségesebb hajlék felállításához. Ezt követte a kormány 3574/1915. M.E. számú rendelete, amely kormánybiztosokat nevezett ki az építkezések irányítására és ellenőrzésére.

Khuen-Héderváry Károly vezetésével megkezdte működését a Háborúban Feldúlt Tűzhelyeket Újra Felépítő Országos Bizottság. 1915. augusztus 20-án, Szent István napján a bizottság felhívással fordult az ország vármegyéihez, városaihoz, a tehetősebb lakossághoz, és az elpusztított felvidéki falvak újjáépítésére szólította fel az ország lakosságát.²¹

November 27-én tartott nagygyűlésükön Khuen-Hédervári Károly beszámolt a működés megkezdése óta szerzett tapasztalatokról, egyben helyzetelemzést is adott. Beszélt a kár nagyságáról, a helyreállítás költségeiről, az állami hozzájárulás mértékéről. Azt is felvázolta, hogy a bizottságnak mennyi pénzt kell összehoznia, hogy a kitűzött cél elérhető legyen.

A munkálatok összehangoltságát és szervezettségét bizonyítja, hogy amikor 1915. november elején Márk Endre polgármester visszatért zboróváraljai látogatásáról, a Vöröskereszt ülésén a következőket mondta: „Örömmel tapasztaltam, hogy a falu már úgy szólván teljesen fel van építve. A kormány 61 csinos kőházat felépíttetett s így télire az egész lakosság fedél alá kerül. Egy ház bekerülési költsége 1950 korona. Ebből 1500 koronát az állam visel, 450 korona pedig a lakosokat illetve a társadalmi gyűjtőakciót terheli. Ha nem is tudtuk megvalósítani azt, hogy Debrecenfalvát teljesen a magunk erejéből építsük föl, a fő az, hogy a lakosság a tél hidege elől már saját jó házaiban talál menedéket. Miután ez idő szerint 70.000 korona áll rendelkezésünkre, nem csak az áll módunkban, hogy a lakosságot terhelő mintegy 28.000 koronát a lakosság vállairól levegyük, hanem, hogy középületeket emeljünk, a házakat a szükséghez képest bővítsük, gazdasági épületeket építsünk és a lakosságot gazdasági felszerelésekkel lássuk el. További akciónk ez irányba kell, hogy haladjon.”²²

A cívisváros áldozatkész tettének a „legdebrecenibb” magyar költő, Oláh Gábor Debrecenhez! című versében állított örök emléket.²³

1917-ben Könyves Tóth Kálmántól Zboró – Debrecenfalva címmel jelent meg vers a *Debreczeni Független Újság Naptára*-nak 107. lapján.²⁴

Letöltés ideje: 2015. 07. 2.

²¹ Feldúlt tűzhelyeinkért! 1916. 20.

²² Tatay: i.m. 1916 46.

²³ *Debreczeni Képes Kalendárium*. 1916. 43. Letöltés ideje: 1915. 07. 2.

²⁴ *Debreczeni Független Újság naptára az 1917. közönséges évre*, 107. Köszönöm Bécsiné Kléri Ágotának a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár Fotótár-gyűjteménye munkatársának, aki felhívta rá a figyelmet, és megküldte róla a digitalizált képet.

Az újjáépített zborói házak ünnepélyes felszentelésére 1917. július 20-án került sor. Az ünnepségen Debrecen Márk Endre polgármester, Kondor Kálmán főszámvevő, Kőrössy Kálmán ügyész és Than Gyula képviselték. A küldöttség 19-én érkezett meg a bártfai állomásra, ahol ünnepélyes keretek között Fekete Elemér polgármester és a város közigazgatási vezetői fogadták őket. Az állomásról kocsikkal vonultak a Hungária szállodába, ahol Bártfa városa Debrecenfalva felépítése alkalmából vacsorát adott. A „fenyőgallyakkal és borostyánnal díszített teremben angyal tartotta Bártfa város czímerét, s alatta a város és Debrecen színeit viselő szallagon arany betűkkel: „Éljen Debreczen”²⁵

A vacsora előtt Fekete Elemér mondott köszönetet Debrecennek a nagylelkű felajánlásért, majd Márk Endre megköszönte a szíves fogadtatást.

Másnap a küldöttség már kora hajnalban talpon volt. Reggel hétre már Zborón volt a társaság, ünneplő ruháikban itt gyülekeztek Debrecenfalva lakói is. Az ünnepségen megjelent Kovács Gábor miniszteri osztálytanácsos, a felvidéki újjáépítési akció vezetője. Az ünneplő közönség a katolikus templomba vonult, ahol Bellus László plébános tartott csendes misét. Utána a templom előtt zászlók alá sorakozott a tömeg. Elöl a papság képviselői, mögöttük Sáros megye és Bártfa képviselői következtek, őket a debreceniek és Kovács Gábor követte. A sort Debrecenfalva lakossága és a zboróiak zárták. A menet a Rákóczi kastély előtt vonult el, végig Zboró utcáin egészen a Tapoly patak partján álló hídig. Ez a híd vezetett át Debrecenfalvára. A menet felkanyarodott a hídra. Ekkor tűnt mindenki szeme elé a fenyőgallyakkal, Magyarország címerével és lobogókkal díszített diadalkapu, amely a híd másik végén állt. Miután a diadalkapu alatt a küldöttség tagjai átvonultak, kezdetét vette a felszentelés. Előbb Bellus plébános imája hangzott el, majd az új falu főutcája és házai felé fordulva szentelt vizet hintett. Beszédében emlékeztette a jelenlevőket, hogy ahová most a szentelt víz ömlött, ott egy faházikós falu állott. Amikor a háború vihara végig szántott rajta, földig égett, elpusztult minden. Hajléktalanokká váltak Rákóczi egykori jobbágyainak leszármazottai. A lakosság földbe vájt odúkbán, a falu alatt futó lövészárkokban húzódott meg. De hála Debrecen nagylelkű polgárainak és a magyar államnak, új falu nőtt ki a régi helyén. Beszédét azzal zárta, hogy isten áldását kérte a hazára, az új falura és mindazokra, akiknek buzgósága ezt megteremtette.

A plébános beszédét követően Márk Endre polgármester beszéde következett, amelyet lelkes éljenzés fogadott. A Himnusz elhangzása után az egész tömeg végigvonult az új falu főutcáján. „Jobbról-balról fehérre meszelt csinos kőházak, virágos ablakok köszöntötték az érkezőket. Végig a hosszú utcán jobbról-balról gesztenyefák új ültetvényei állnak s néhány év múlva már lombos koronáik nyújtanak hús árnyékot a házak előtt járókra.

²⁵ *Debreczeni Ujság* 1917. július 22.

Minden háznál van tisztaszoba, konyha, kamara, virágos tornác, istálló, csak még kerítés nincsen. Benn a lakások barátságosak, egyik-másikat még keramittal is burkolták maguk azok, akiknek a hajlék jutott.

Hatvankét ilyen ház áll sorban Debreczenfalva két utcáján, ahol kavicssal kövezett szekérút vezet végig, ki az országútra. Egyik másik háznál otthon van a legényfiú virágbokrétás katonasipkával, szabadságra jött haza s boldog örömmel látja, milyen szép otthona lett édes anyjának s mosolygós szép testvérhúgának, amíg ő hősi bátorsággal a harctéren teljesítette honfiai kötelességét (...)²⁶

A falu végén felállított asztalt körülvették a küldötségek, hogy az elkészített jegyzőkönyvet aláírják. Debrecen részéről Márk Endre polgármester, Debreczenfalva részéről pedig a „magas, vállas őszbajuszú Meicher János” bíró látta el kézjegyével a dokumentumot. Végül az iratra került Kovács Gábor miniszteri biztos aláírása is.

Így zajlott tehát le az ünnepélyes felszentelés.

Levéltári források

MNL HBML Közgyűlési jegyzőkönyvek 1915. IV. B. 1403/a 36.

MNL HBML Közgyűlési jegyzőkönyvek 1915. IV. B. 1405/a II. 25/1915

MNL HBML Debrecen város tanácsának jegyzőkönyvei. Tanácsi jegyzőkönyv II. füzet 1915 IV. B. 1405/a

Nyomatott források

Calamus dr.: Felvidék és Debreczen. *Debreczeni Képes Kalendárium*. XVII-dik évfolyam, 1917. Nyomtatja és kiadja: Debreczen sz. kir. város könyvnyomda vállalata. 75–78.

Csűrös Ferenc: Hogyan keletkezett Debreczenfalva? *Debreczeni Képes Kalendárium*. XVII-dik évfolyam, 1917. Nyomtatja és kiadja: Debreczen sz. kir. város könyvnyomda vállalata. 45–48.

Feldúlt tűzhelyeinkért! Kárpáti Akciónak Ajánlja Dick Manó Könyvkiadó, Budapest, Erzsébet-körút, 1916. 3–23.

http://konyvtar.ksh.hu/inc/kb_statistika/Manda/MSK/MSK_042.pdf

Julier Ferenc: 1914–1918: *A világháború magyar szemmel*. http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww1/julier/3_2.html#4resz

Oláh Gábor Debreczenhez! *Debreczeni Képes Kalendárium*. XV-dik évfolyam, 1916. Nyomtatja és kiadja: Debreczen sz. kir. város könyvnyomda vállalata. 41.

Tatay Zoltán: Debreczenfalva. *Debreczeni Képes Kalendárium*. XV-dik évfolyam, 1916. Nyomtatja és kiadja: Debreczen sz. kir. város könyvnyomda vállalata. 44–46.

²⁶ *Debreczeni Ujság* 1917. július 22.

Hírlapok, folyóiratok

Debreczeni Szemle 26., 27., 28., 29., 30. számai.
<http://fulltext.lib.unideb.hu/journals/bin/tibi.cgi>
Debreczeni Ujság 1915. és 1917. évi számai.